

ILDEFONS CERDÀ I SUNYER

ANTONI PLADEVALL I FONT

Encara que no és fill de Montseny, pròpiament dit, puix que separa la seva casa natal del massís del Montseny només la vall del Congost. Des de casa seva i gran part de la seva vida tingué com a límit del seu horitzó de llevant el Montseny i estimava el país com ho mostrava més d'una vegada.

Per això és just de dedicar-li aquí unes ratlles com a homenatge, de la mateixa manera que ho ha fet la vila de Centelles erigint-li un monument i donant el seu nom a una important escola.

Ildefons Cerdà i Sunyer, que més tard esdevindria l'amo de l'antiquíssim mas Cerdà de la Garga, va néixer a la seva casa pairal el 23 de desembre de 1815 i fou batejat a l'església de Santa Coloma de Centelles dos dies després, el dia de Nadal.

Els seus pares eren Ildefons Cerdà i Pujolar i Catarina Sunyer, pubilla del mas Sunyer, veí del Cerdà. Fou el quart de sis fills: Josep, l'hereu, nascut el 1806, Ramon el 1808, Maria Carme el 1813, Ildefons el 1815, Miquel el 1818 i Feliu el 1820.

Va fer els estudis de llatí i de retòrica al Seminari de Vic, ciutat on la seva família, de tradició liberal, s'havia traslladat, el 1827, amb motiu de la situació cada vegada més alterada del país. Allà es va relacionar amb Jaume Balmes, que va establir una forta amistat amb la família, sobretot amb l'hereu, fins el punt que, sota la seva direcció, es van fer tractes comercials entre el seu germà i els Cerdà. Aquesta amistat va fer que Jaume Balmes fes sovint estades al mas Cerdà, on la família va retornar aviat i també al mas Prat de Dalt, prop de Sant Feliu de Codines, on Balmes es va refugiar el 1843, amb motiu de la revolta de Barcelona contra Espartero i l'accés al poder de les juntes revolucionàries, que dominaren la ciutat fins al 1844. Al Prat de Dalt hi havia entrat com a jove la noia Carme Cerdà, casada amb l'hereu Josep Prat, amiga, com tots els Cerdà, de Balmes. Balmes hi va acabar d'escriure el famós *Criterio*, que probablement havia començat al mas Cerdà, on es trobava per l'octubre de 1843.

Ildefons Cerdà va deixar la ciutat de Vic l'any 1832 per anar a Barcelona, on va cursar els estudis de matemàtiques i d'arquitectura a l'Escola de la Llotja, estudis que no va completar perquè el 1835 va marxar a Madrid a l'Escola d'Enginyers de Camins, oberta feia poc, on el 1841 va treure el títol d'enginyer de camins, canals i ports.

Acabada la carrera, es va allistar a la milícia nacional de Madrid i va obtenir el grau de tinent d'una companyia de granaders. Després va entrar a

l'administració com a enginyer de l'estat i els anys següents, el trobem actuant a Terol, Tarragona, València, Barcelona, Girona i Saragossa.

L'any 1848 un seguit de fets familiars varen capgirar la seva carrera i es va haver d'establir a Barcelona. L'any 1844 havia mort al Prat de Dalt, prop de la seva filla, el seu pare Ildefons. Uns anys abans, el 1836, havia mort el seu germà segon Ramon, a l'edat de 28 anys i el 28 de març de 1848 morí també l'hereu, Josep Cerdà i Sunyer, un home de caràcter abúlic i de més afeccions literàries que no pas d'empresa o de direcció del mas. Per totes aquestes circumstàncies, Ildefons Cerdà, el 1848 va passar a ésser l'hereu i amo del mas Cerdà i de la gran propietat annexa.

Al cap de tres mesos, el 20 de juny, es va casar amb Clotilde Bosch i Carbonell, filla d'un banquer de Barcelona, que tenia 19 anys; ell en tenia 32. El mateix any va sol·licitar la baixa del seu càrrec d'enginyer estatal i va passar a viure a Barcelona.

Un cop instal·lat a Barcelona, es va començar a dedicar a l'estudi de l'urbanisme i es va relacionar amb els medis progressistes i revolucionaris de Barcelona, influïts sobretot per les doctrines del socialisme utòpic de Cabet. Entre els seus principals amics hi havia Narcís Monturiol i Ramon Martí i Alsina, el gran pintor d'idees polítiques avançades, considerat l'iniciador de l'escola catalana de pintura moderna.

Per aquest temps treballa en diferents projectes, un d'ells la «Memoria del Proyecto de F.C. de Granollers a San Juan de las Abadessas.» Presentat a Madrid pel març de 1857 i aprovat per Reial Ordre de 4 de juny del mateix any. També intervingué en projectes de carreteres, com la del Congost, que ell volia fer passar per la vila de Centelles.

Alternava els treballs d'enginyer amb una notable activitat política. Com a afiliat al partit progressista, fou diputat a Corts per Barcelona el 1850 i durant el Bienni Progressista (1854-56) fou comandant del batalló de sapadors de la milícia nacional i síndic de la ciutat de Barcelona, el 1855 acompanyà una delegació de treballadors barcelonins que va anar a Madrid a discutir els problemes de l'associacionisme obrer.

Però el que l'ha fet més famós ha estat el *pla Cerdà* o pla de reforma i eixample de la ciutat de Barcelona, preparat amb una sèrie d'estudis molt seriosos sobre l'impacte de la Revolució industrial a la ciutat, recollits en el segon volum de la seva gran obra *Teoria general de la urbanització*, publicada el 1867 i reimpressa el 1971. Per bastir el pla va fer un pla topogràfic dels voltants de Barcelona el 1835, al qual va adaptar una xarxa viària reticular, amb unes illes edificades només per dues bandes i amb equipaments socials i culturals, d'acord amb els seus principis polítics, sense espais o edificis polítics que trenquessin la uniformitat que ell cercava, tot amb un caràcter essencialment funcionalista.

L'aprovació del pla fou difícil, puix que si bé l'Ajuntament de 1855 va acceptar-lo, en canvi el de 1859, més conservador, va refusar-lo i es va inclinar pel pla Rovira i Trias. El Pla Cerdà fou, però, aprovat per un reial decret del 7 d'agost de 1859 i per un altre decret confirmatori del 31 de maig de 1860. Coincidint amb aquesta segona i definitiva aprovació, Cerdà va publicar, el mateix any 1860, un revolucionari *Pla econòmic* de 30 punts en el qual atacava durament la propietat privada del sòl.

Per aquest temps el matrimoni Cerdà passava per una forta crisi. La diferència d'edat i d'idees entre ell i la seva esposa foren la causa que la seva vida familiar fos sempre difícil, tot i que ell estava plenament enamorat de la seva esposa. Amb ella va tenir tres filles, Pepita, la pubilla, casada amb l'anglès Charles Richardson, que va morir a Bradfort el 1901, Sol, que es casaria amb Charles Cornwald, de la marina dels Estats Units, i Roseta, que morí soltera als 28 anys. El matrimoni es va separar el 1862, moment en què Ildefons Cerdà va tenir una filla il·legítima, a la qual va posar, però, el nom i cognom de la seva esposa Clotilde. Aquesta darrera filla es va casar amb un fabricant alemany de nom Grossman i va morir a Santa Cruz de Tenerife el 1926.

Després d'una època de crisi personal durant la qual va escriure els dos densos volums de la *Teoria general de la urbanización*, amb motiu de la revolució de 1868 va retonar a l'activitat política i va entrar en el partit federal. Fou vice-president de la diputació de Barcelona i, com tal, va intervenir en les discussions per la proclamació de la primera República (1873) i en les de la proclamació de l'Estat Català; compartí la vice-presidència amb Francesc Sunyer i Capdevila, i el president era Ramon Arabia. A començament de l'any 1874 fou elegit president de la diputació de Barcelona però va dimitir el mateix 1874 després del cop d'estat del general Pavía.

Amb la Restauració, Ildefons Cerdà va acabar la seva carrera política i també professional. Delicat de salut i amb una mala situació econòmica perquè el govern li devia els honoraris, es va traslladar amb una de les seves filles al balneari de Caldes de Besaya, a Santander, on va morir el 21 d'agost de 1876.

L'any 1971 les seves despulles van ésser traslladades al Cementiri Nou de Barcelona i es va publicar novament la *Teoria general de la urbanización* amb un tercer volum que contenia altres treballs i una extensa biografia.

El pla Cerdà de Barcelona es va aplicar amb modificacions i, sovint, dures crítiques, segons la política de cada moment, però, tot i no correspondre ben bé al que ell volia, resta com el monument més perenne i important a aquest il·lustre centellenc.

L'any 1890 les seves filles es varen vendre tot el patrimoni Cerdà al duc de Solferino, que tragué del mas dues finestres gòtiques d'arc conopial del segle XVI, que hi havia a la façana del primer pis, el marc de pedra de les

restants, i la galeria, amb bonics arcs de pedra i columnes que hi havia afegida al costat SW de la façana. Tots aquests elements i altres procedents del castell de Centelles varen ésser aprofitats per ampliar i embellir la casa Gotmar o Cal Marquès de Badalona. El mas fou venut pels anys cinquanta a la família Penedès de Vic, que el té ben cuidat.

Els descendents de les filles Cerdà viuen ara a la Gran Bretanya, Austràlia i Argentina.